

Yhteisölliset työmenetelmät sosiaalityössä: Mettäterapiaa saamelais erityyisenä päihdetyön menetelmänä

Anne-Maria Näkkäläjäarvi

Saamenkielinen kehittäjä-sosiaalityöntekijä

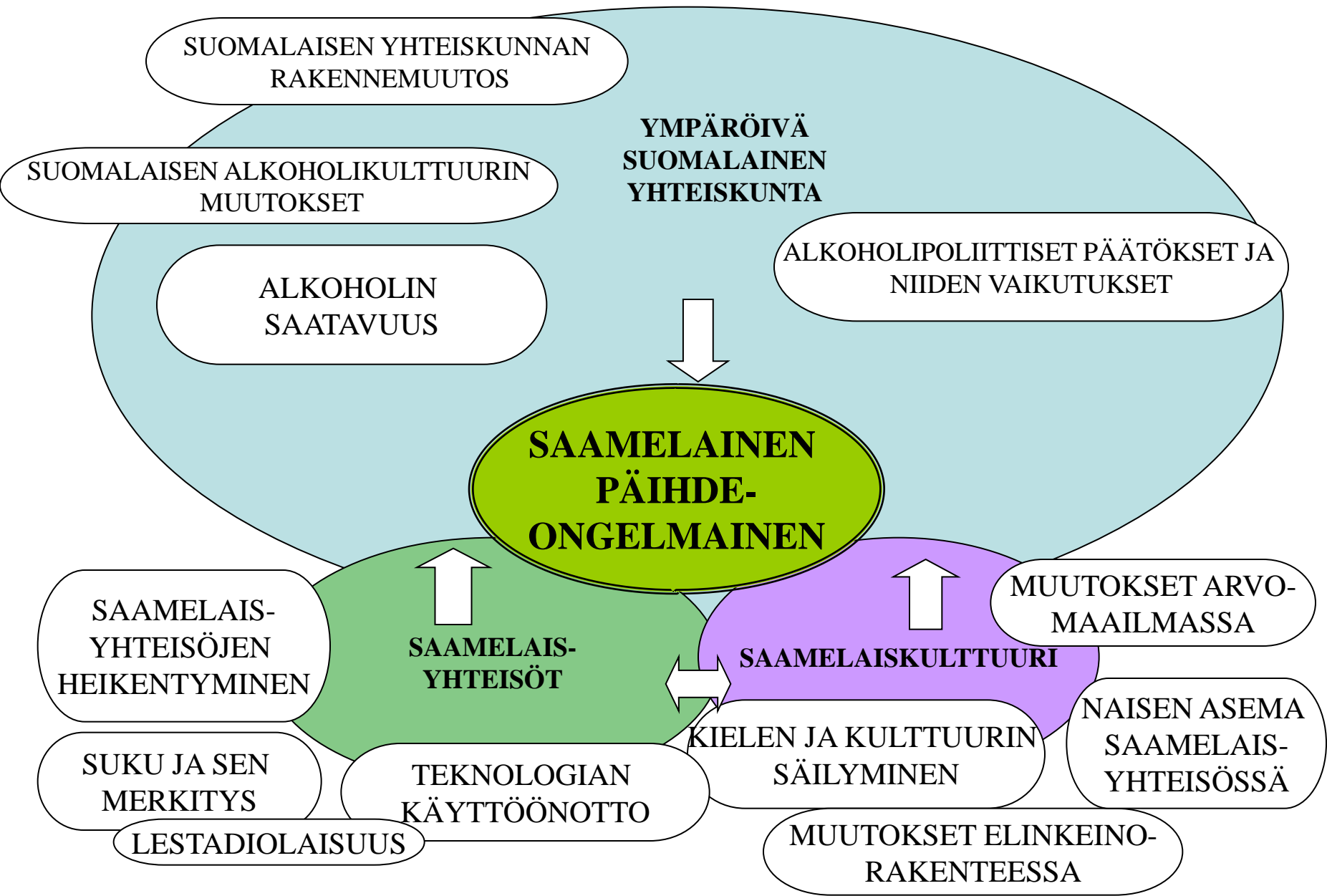
PaKaste-hanke/Enontekiön kunta

19.1.2011

Yhteisöllisyys muutoksessa

Yhteisöllisyys on kuulumista johonkin ihmissuhdeverkostoon, jossa on muita ihmisiä, jotka jakavat yhteisiä arvoja.

- Yhteisöllisyys on muutoksessa; aikaisemmin yhteisöt olivat paikallisesti ja ajallisesti pysyviä, koko elinajan kestäviä muodostelmia.
- Nykyään ihmisillä on useita yhteisöllisyyksiä ja he liikkuvat joustavasti yhteisöistä toiseen. Yhteisöllisyydet voivat olla arkipäivän toiminnallisen yhteisöllisyyden lisäksi myös virtuaalisia yhteisöllisyyksiä ja symbolisia yhteisöllisyyksiä.
- Päihdeongelmaisilta puuttuu tai heillä on vain vähän sellaisia yhteisöllisiä vaihtoehtoja, jotka vahvistavat ihmisen omia voimavaroja ja tuottavat arkista hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. (Perhe, suku, työhön liittyvät yhteisöt, harrastusyhteisöt)
- Sosiaalityön haasteena on toimia sillanrakentajana yhteisöllisestä osattomuudesta yhteisöllisyyteen ja luonnollisten yhteisöjen tukeminen

Saamelaisien alkoholiongelmat

- Aikaisemmin saamelaisyhteisö kykeni hoitamaan alkoholitit leimaamatta heitä ongelmallisiksi
- Nykyään vastuu alkoholin ongelmakäytöstä on siirtynyt yhteisöiltä yksilöille. Perinteiset sukuyhteisöt ovat heikentyneet ja vastuun kantaa viimekädessä suomalainen yhteiskunta
- Alkoholiongelman luonne on muuttunut ja siihen liittyy sosiaalisten ongelmien lisäksi myös muita ongelmia kuten asunnottomuus, alkoholisairaudet, velkakierteet, huumeet, sekakäyttö, rikollisuus jne
- Saamelaisille alkoholiongelman määrittelemisen, luonnehdinta ja myöntäminen on vaikeaa

Saamelaiseen päihdetyöhön liittyviä haasteita

- Käytettävissä olevat hoitomuodot eivät perustu saamelaiseen arvo- ja ajatusmaailmaan vaan valtaväestön näkemyksiin ja olettamuksiin
- Työntekijä ja asiakas puhuvat ”eri kieltä” ja heiltä puuttuu yhteinen ymmärrys
- Kynnys hoitoon lähtöön on hyvin korkea ja laitoshoidon hoitopaikat sijaitsevat kaukana
- Korjaava työ ei vaikuta asiakkaan arkeen ja saavutetut tulokset jäävät heikoiksi

Ratkaisuja saamelaisen päihdehuollon haasteisiin

- Tarvitaan uusia työmenetelmiä, jossa työntekijä ja asiakas toimivat yhteiseltä kulttuuriperustalta
- Palveluja tulisi tarjota asiakkaan omassa ympäristössä
- Teoreettista tietoa ja tutkimustietoa tarvitaan saamelaisen päihdeongelman määrittelyyn pohjaksi
- Omakieliselle tiedotus- ja valistusmateriaalille on tarvetta

Mitä mettäterapia on?

- Samisoster ry:n, Enontekiön kunnan ja PaKastehankkeen yhteistyönä toteutettava päihdehuollon kulttuurisensitiivinen avopalvelun kokeilu asiakkaille, joilla on alkoholiongelmia
- Koostuu leirijaksoista ja niiden välissä säännöllisesti viikoittain toimivasta puhelinrinkitoiminnasta
- Leirijaksoja on neljä ja ne toteutetaan 3 kk:n välein, jakson pituus on keskim.4 päivää
- Mukana leireillä 2 ohjaajaa ja keskim. 5 asiakasta
- Taustalla kognitiivinen näkemys
- Toiminnallisuus ja luovat toiminnot olennaisena osana sisältöä ja luonto keskeisenä kontekstina

Mettäterapian tavoitteet

Yhteisöllisyyden näkökulmasta katsottuna mettäterapian tavoitteena on

- tukea asiakkaita luonnolliseen yhteisöllisyyteen auttamalla asiakkaita löytämään heille sopivia yhteisöjä sekä tarjoamalla uusiyhteisöllisyyttä, jossa identiteettiperusta on yhteisesti jaettuun vaikeaan elämäntilanteeseen ja toiminta perustuu jäsenten samankaltaisuuteen ja yhteiseen tavoitteeseen.

Sisällöllisenä tavoitteena on

- kehittää saamenkielistä/saamelaisesta kulttuuripohjalle perustuvaa päihdehuollon avopalvelua, jossa huomioidaan alueelliset erityispiirteet ja alueellis-paikallinen yhteenkuuluvuus
- kehittää vertaistoimintaa paikallisessa kontekstissa
- Lisätä asiakkaiden osallisuutta
- Mahdollistaa arvokeskustelu avaamalla asioita ja rakentamalla uusia ratkaisuja
- Vahvistaa saamelaisen päihdehuollon tiedontuotantoa

Asiakastasolla mettäterapian tavoitteena on :

- Tarjota asiakkaille yhteisöllisyyttä, jossa jäsenet tuntevat yhteenkuuluvuutta ja samuutta
- tukea oman elämän hallintaan, vahvistaa itsetuntoa ja auttaa omien vahvuuksien tunnistamisessa
- Innostaa ja kannustaa asiakasta elämään ilman päihteitä
- Lisätä asiakkaan itsehallintaa raittiuden ylläpitämisessä
- Opastaa terveellisiin elämäntapoihin ja terveydestä huolehtimiseen
- Suunnitella asiakkaan kanssa tulevaisuutta, johon hän tuntee voivansa sitoutua ja tukea asiakasta suunnitelman toteuttamisessa
- Tarjota ryhmämuotoista toiminnallista yhdessäoloa ja elämänsisältöä sekä elämyksellisyyttä luonnon keskellä

Mettäterapian sisältö:

- Leirijaksoilla käsitellyjä sisältöalueita
  - itsetuntemuksen ja itseymmärryksen lisääminen
  - tietoisuus omasta päihteidenkäytöstä ja päihteidenkäyttöä laukaisevien tekijöiden tunnistaminen
  - vaihtoehtoisten toimintatapojen kehittäminen muutoksessa päihteettömään elämään
  - Toipumisen edistävien ja estävien tekijöiden tunnistaminen
  - keskeisten elämänsisältöjen esiintuominen
  - tavoitteiden asettaminen ja tukeminen muutosprosessissa kohti tavoitteita

Mettäterapian toimintaa

- Laavustelu ja yöpyminen luonnossa
- Kalastus, verkoilla ja onkien
- Veneily ja koskenlasku
- Liikunta eri muodoissa: kävely, uinti, vuorikävelyt, hiihto
- Ruokailu ja ruuanvalmistus, lihan savustus
- Lauluillat
- Tietokilpailut ja leikkimieliset pelit
- Rentoutumisharjoitukset

Asiakkaiden palautetta:

- +sain vinkkejä päihteettömään elämään
- +keskustelujen myötä tulee ajateltua kokonaisvaltaisesti sitä ongelmavyöhyhtiä, jota kannan mukana joka päivä
- + huomasi että hauskaa voi pitää ilman viinaakin
- +ohjaajien aktiivinen osallistuminen tehtyihin harjoituksiin tärkeää ja lujittaa yhteishenkeä
- Liikuntaa voisi olla enemmän
- enemmän faktatietoa alkoholismista ja päihteistä
- ohjaajien työssä tärkeää kyseenalaistaa asioita, jos siihen on aihetta
- ohjaajien otettava vakavasti keskustelut jatkosta, toimintaa ei saa lopettaa kesken

Ohjaajien huolia:

- Mettäterapiaan vaikea saada asiakkaita → miten markkinoida toimintaa
- Ryhmät ovat pieniä ja asiakkaat asuvat laajalla alueella
- Resurssikysymykset: aikaresurssit, työntekijäresurssit ja rahoitus
- Toiminnan rakenteet ovat haavoittuvaisia
- Toiminnan juurruttaminen on iso haaste